

firmatione concilia et episcopi nonnunquam rogarunt. Sane conciliis oecumenicis pene omnibus efflagitantes principes ad tuenda dogmatica decreta, atque ad haereticorum compescendam audaciam edicta promulgarunt; num igitur ipsorum pariter erit dogmaticas sancire definitiones? Quapropter eadem ratione qua nonnisi principum tutela fuerunt dogmatica decreta subjecta, sic eorumdem tantum tutela ac patrocinio commendatae sanctiones disciplinare fuerunt (1).

Ad 5. D. Ita tamen ut codices illi atque statuta omnem obligandi vim a canonice sanctionibus derivaverint, C. per se N. Ut enim observat vel idem Nat. Alexander, eatus constitutiones illa imperiales valuerunt, quatenus sacris canonibus consentiebant (2); quare ab iisdem imperatoribus, praesertim vero Theodosio, nonnullae leges retractatae sunt tanquam et sacris canonibus et clericali dignitati detrahentes; quod si alia vim obtinuerunt, id factum est postquam Ecclesia eas adoptavit ac suas fecit. Quod vero spectat ad leges ecclesiasticas, quae in regum Francorum capitularibus occurunt, et sub Caroli M. nomine circumferuntur, non a laica, sed ab episcoporum auctoritate latè fuerunt, testante eodem Carolo M. ubi ait: «Aliqua capitula que magis vobis (episcopis) necessaria videbantur subjunximus». Loquens autem de quibusdam discipline legibus haec habet: «Ista vero omnia, qua vires nostras excedunt, in judicio episcoporum juxta canonicam sanctionem definienda reliquimus»; «Nec enim, subdit Nat. Alexander, auctoritatem leges mere ecclesiasticas ferendi sibi arrogavit rex maximus, sed earum executionem imperavit» (3).

Ad 4. D. In ordine ad defensionem externam Ecclesiae, C. in ordine ad potestatem in Ecclesiam

(1) Cf. Zaccaria in op. cit. *Comandi chi può*, etc. pag. 158. seq. ubi quamplurima exhibet ejusmodi documenta. Alia pariter cf. apud Gerdilium in *Trattato del matrimonio*. Opp. ed. Rom. tom. XV. pag. 190. seqq.

(2) *Hist. eccl.* sec. 6. cap. 7. art. II. *De Justiniano*, ubi imprimis observat, in hunc imperatore injurios se præbere, qui assenserent ipsum Ecclesiae auctoritatem sibi usurpare. Veteres eius canones renovavit duntaxat, aut legibus suis velut quibusdam supplementis interpretatus est, novas Ecclesiae regulas non præscripsit. Id unum quippe fuit eius consilium, ut vetustatis vindicem, atque ecclesiasticae discipline assertorem se præstaret, ut ipse profiteretur in rescripto ad Daciunum africanum episcopum, concili Byzaceni caput. «Semper, inquit, nostra serenitate cura fuit servandæ vetustatis, maxime discipline, quam nonnunquam contempnimus, nisi et in melius augeremos... quia constat esse corilus constitutum quidquid apostolica decernit auctoritas... Nos tutores sumus vetustatis, et vindicem.» Que igitur de causis ecclesiasticis instituit Justinianus, vel et canonibus, vel et moribus in Ecclesia receptis hausta sunt, ut testatur ipsem pluribus in locis, presertim in Novella LXXXIII, ubi: «Si vero, inquit, ecclesiastici sunt sit delictum, egens castigatione ecclesiastica et nulcta, Deo amabilis episcopus hoc discernat, nihil communicantibus clarissimis provincias judicibus. Neque enim volumus talia negotia omnino scire civiles judices secundum sacras et divinas regulas, quas etiam nostræ sequi non designantur leges:» pergit deinde ostendere, quod, si quas novas imperator leges tulit ad ecclesiastica disciplina, vim iuste nullam habuerint, nisi quia ab Ecclesia recepta et approbata fuerint. Quod porro dictum est de Justiniano idem dici debet de imperatoribus qui eum præcesserunt aut subsecuti sunt, aequa ac de legibus Francorum, Longobardorum aliorumque, prout fuse ostendunt Gerdilium et Zaccaria. Opp. et II. cit.

(3) *Hist. eccl.* sec. 8. cap. 7. art. 8. *De Carolo M.*

exercendam N. Mirum est quam abusi fuerint aulici scriptores festivo ejusmodi dicto, quod Constantinus inter epulas per jocum protulit! Non aliud effato illo piissimus imperator significare voluit, quam quod episcopi ad bonum Ecclesiae constituerent, ipse velut Ecclesiae defensor anniteretur executionem mandare (1); aut etiam, quod forent episcopi in Ecclesiae regimine, id ipsum esset ipse quod politicam et externam auctoritatem. Cetera autem nomina *sacerdotum*, *pontificum*, *Ecclesiae rectorum* improprie iisdem interdum tributa fuisse nemo ignorat; atque ita fuerunt principes nuncupati, ob rationem quam s. Leo M. qui ejusmodi titulis Leonem Augustum insignivit, exponit, ad eum adducit, scribens: «Debes incunctanter advertere regiam potestatem tibi non solum ad mundi regimen, sed maxime ad Ecclesiae præsidium esse collatam: ut ausus nefarios comprehendendo, et quæ bene sunt statuta defendas, et veram pacem his, quæ sunt turbata, restituas» (2).

Ad 5. D. Talem exercuerunt potestatem principes ex jure sibi proprio, teste Thomassino, N. testibus aliis scriptoribus catholicis, subd. aulicis et regalitatis Ecclesiae proditoribus, qui catholici non retinuerunt nisi nomen et larvam, C. qui sinceri catholici sint N. Etenim ad Thomassimum imprimis quod at-

(1) En quomodo rem totam referat Eusebius lib. IV. *De vita Constantini*. Cum premississet cap. 25. legem eum dedisse ad praesides provincialium, ut diem dominicam etiam ipsi venerarentur, et dies festos martyrum cum reliquis solemnitatibus, subdit cap. 24. «Quocirca non absurde, cum episcopos aliquando convivio exciperet, se quoque episcopum esse dixit, his fere verbis usus nobis presentibus: «Vos quidem, inquit, in iis quæ intra Ecclesiam sunt, episcopi estis; ego vero in iis quæ extra geruntur, episcopus sum a Deo constitutus. Itaque consilia capiens dictis congruentia, omnes imperio suo subjectos episcopos sollicitudine gubernabat; et quibuscumque modis poterat, ut veram pietatem conseruantur, incitabat.» Quis porro in his non videat piissimum imperatorem nil aliud adductis verbis significare voluisse, quam se effectum, ut pietas vigeret, et Ecclesie leges servarentur, ac ethnici ipsi ad christianam religionem amplectendum aducerentur? Optime Petrus de Marca in *Concordia sacerdotii et imperii*, lib. II. cap. 10. n. 7. «Solet, scribit, ad asserendum principibus tuenda Ecclesiae auctoritatem proferri celebris illa Constantini ad episcopos oratio, qua illos intra Ecclesiam, se autem extra Ecclesiam constitutum episcopum dixit apud Eusebium. Sed si hæc probatio in tetricum lectorum incidet, reponere posset verbis græcis aliam inesse sententiam, que ad personas, non ad res ipsas sit referenda; ita ut significetur episcopos eorum curam gerere, qui Ecclesie adscripti sicut christiana profiterentur, se vero gentili, qui essent extra Ecclesiam, soluti consulere, sacrificiis paganorum vetitis, dominicae diei cultu et feriatione præcepta etiam ijsis gentilibus, quemadmodum superioribus et sequentibus capitibus explicit Eusebius. Quare satius est ab eo argumento abstineare.» Sane græca verba ita sunt: Αλλ' επει πλε τῶν αὐτῶν τῆς ιατρογένεως διὰ τὸν θεόν καθετούσιν ἀντονος, ἢ εἰη. Cf. etiam Allatum *De consensu utriusque Ecclesie*, pag. 250. seqq. et Mamachium *Origin. et antiqui Christ.* tom. IV. pag. 113.

(2) Epist. CLVI. ed. Ballerini. cap. 5. Quo sensu pariter conc. Chalcedonense (tom. II. *Act. concil.* Harduin col. 490) vocavit Marcianum *sacerdotem et regem*; et Gregorius II. exhortabatur Leonem isauricum (apud eund. Harduin. tom. IV. col. 18), ut esset rex et Pontifex; a concilio vero Moguntino an. 815. apud Hartzheim *Concil. German.* tom. I. pag. 405. vocatur Carolus M. *rector Ecclesie, rector veræ religionis*. Quæ quidem aliaque ejusmodi quibus abutuntur adversarii ad eum modum intelligi debent quo interdum fideles vocantur *reges* eo quod scriptum sit: *Fecit nos regnum*; sic reges sunt sacerdotes juxta illud: *Regale sacerdotum*. Porro eadem ratione qua fideles nominis improprie dicuntur *reges*, ita nonnisi improprie principes dicuntur *sacerdotes*.

tinet, falsum est ipsum tribuere saltem jure proprio principibus ejusmodi potestatem, que non esset nisi mera usurpatio. Contrarium enim hic auctor affirmat in ipso qui nobis objicitur loco (1); imo animadvertisit episcopos in concilio collectos, ne quidpiam detrimenti auctoritas ecclesiastica pateretur sive ex nonnullis non satis accuratis formulis quibus interdum asi sunt Carolus M. et Ludovicus Pius, aliqui, sive ex earum abuso, sollicitos fuisse in limitibus civilis potestatis circa res ecclesiasticas stabilendi. Imo observat patribus minime excidisse illud Isidori Hispanensis episcopi, potestates temporales Ecclesiae minus necessarias fuisse si non reperirentur præfractæ quidam homines mentis, qui nisi regia potestate frangerentur ad obsequium, nunquam animum adducerent episcopis morem gerere. Ceterum, inquit Isidorus, intra Ecclesiam potestates necessariae non essent, nisi ut quod non prevalet sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc imperet per disciplinæ terrem» (*loc. cit. 11. XIV.*)

Ad reliquos vero auctores quos adversarius catholicus dicit, reponimus ipsos in hac doctrina refragari fidei dogmati de auctoritate divinitus Ecclesiae tradita sanciendo leges disciplinare (2), dum satagent hanc potestatem Ecclesiae eripere camque in principes seculi transferre. Istorum opera ab Ecclesia proscripta sunt: tantum abest ut isti catholici sinceri possint, aut Ecclesiae catholice doctrinam et sensum eos proferre (3).

III. Obj. 1. Juxta S. Optatum Milevitani. «Non res publica est in Ecclesia, sed Ecclesia in republica est» (4); reipublica igitur caput disciplinæ est moderator. 2. Rom. pontifex extranea est potestas quoad ditionem non suam, nequit propterea ibi regere disciplinam. 3. Ecclesia saepe abusa est auctoritate sua in legibus disciplinariis ferendis; possunt igitur imo et debent principes in suis provinciis impeditre quominus saitem absque *placito regio* decreta disciplinaria promulgantur, atque vim obligandi habeant; 4. praesertim cum fieri possit, ut spectatis ditionis sue adjunctis, noxia publico bono evadant, ac sint, ut vulgo dicitur, in collisione cum legibus civilius Ergo.

R. ad 1. N. conseq. Sensus enim hujus effati quod tantopere extollunt neoterici ac suum efficerunt,

(1) Satis est legere quæ scribit Thomassinus loc. cit. § 12. et § 14. ut quisque sibi persuadeat, nunquam in animo habuisse hunc auctorem tribuere principibus spiritualem aliquam jurisdictionem in Ecclesiam. «Nec episcopos felliti, scribit, quo tandem evadere posset haec grandiloquentia principum aliqui religiosissimorum, et quam distortum in sensum eam verborum gloriam malitiosus, aut imperitus interpres, ubi liberet, defleceret.»

(2) Cf. Gerdilium opuse, citat. *Catholicæ dogmatis de immunitate Ecclesiae auctoritate, etc.*

(3) Talis est Reichenberger in *Enchiridio juris canonici austriaci*, quo saepe abutitur Palmer, quod optus ab utraque potestate damnatum est; siquidem a s. Sede in indicem librorum prohibitorum est relatum, atque ab Imperatore Austrice eliminatum ab omnibus imperi scholis. Quod vero addit Palmer ex Petro de Marca, de Molingo, Foucheffio, Pithoco, Pasquierio, Hormanno Servino, infidelis prorsus ratione ab ipso afflert; nec præterea animadvertisit Peterum de Marca adversus hos opus suum conscripsisse.

(4) Lib. III. pag. 54. edit. Paris. 1651.

(5) In notis ad lib. III. cit. edit. pag. 145.

(6) Sic præclare scribit Isidorus Pelusius ep. CXXLIX. lib. III. opp. edit. Paris. 1658. «Ex sacerdotio et regno, rerum administratio conflata est. Quamvis enim permagna utriusque differentia sit (illud enim veluti anima est, haec velut corpus), ad unum tamen et eundem finem tendunt, hoc est ad hominum salutem.»

(7) Cf. Zaccaria cit. Dissert. III. pag. 180. Ille Ivo Carnotensis in ep. LI. ad Henricum Anglia regem scribat: «Sicut sensus animalis subtilis esse debet rationi, ita potestas terrena subtilis esse debet ecclesiastico regimini, et quantum valet corpus, nisi regatur ab anima, tantum valet terrena potestas, nisi informetur et regatur ab ecclesiastica disciplina.» Ed. Paris. 1583. fol. 32. tergo.

(8) Epist. IV. apud Harduin. *Acta conc.* tom. II. col. 803.

(9) Cf. Zaccaria opuse, cit. pag. 185. necnon celeberrimis.

Ad 3. Resp. dicitur ejusmodi esse Ecclesie injiosum, quod nulla ratione ab adversariis poterit honestari. Verum etsi daretur, hoc exurget argumentum: Ecclesia interdum abusa est potestate legislativa, ergo hanc non habet, neque habere debet. Quae quidem si valeret argumentandi ratio, hoc pariter institui posset argumentum: potestas civilis interdum abusa est auctoritate legislativa, ergo eam non habet neque habere debet. Nescio porro utrum hoc politicis arrideat.

Quod vero attinet ad *placitum regium* novissime inventum aulicorum hortatu (1), dico illud plane injustum esse, quia princeps fieret ex Ecclesia filio ac subditu ejusdem judex ac dominus, arbiterque ecclesiasticae disciplinae, ideoque limites potestatis sue transgrederetur. Quid dicent aulici, si Ecclesia aut romanus pontifex nollet principiam decreta vim habere, nisi prius ipse probasset, sub obtenuit quod possent esse juribus ecclesiasticis noxia? Non clamarent Ecclesiam hac ratione invadere jura principum? Experiencia satis ostendit quinam injiciantur compedes ecclesiasticae potestati ex ejusmodi placitis regiis. Principes acatholici jus placiti regii sibi pariter vindicavit.

Primum opus Joan. Antonii Bianchi ord. min. de observantia: *Della potestà e della politica della chiesa*. Roma 1745. tom. III. lib. I. cap. I. § 6.

(1) Nullum in tota antiquitate ab aetate Constantini M. usque ad sec. XV. exemplum offenditur, ex tot imperatoribus ac principibus christianis in universo mundo, alicuius qui contendenterit, nedum circa materiae tantum disciplinare, subiectendum aliquod concilium decretum, aut constitutionem pontificiam placo regio. Cf. Zaccaria op. cit. pag. 216, et Bianchi op. pariter cit. tom. IV. p. 346 seqq. Verum juvet de novissimo hoc regii placiti invento iudicium afferre quod tulit D. Pek, membrum consilii Flandrici, his verbis: « Quam consuetudinem (*placita regii*) et multis alias ejusdem farinae non posse jure satis defendi puto, ut que libertatis Ecclesiae plurimum adversantur, ac proinde quo valent apud justos et catholicos judices, qui timorem

caront (1); notum porro est quid catholicis in dictione principum protestantium hac de causa evenerit, quod vexationibus subjiciantur, quot oriuntur dissidia. Hac ratione istorum principum patrocinium non semel vertitur in apertum super Ecclesiam dominatum, aliquid vero in vigente persecutionem.

Ad 4. D. Ita ut possit alia legitima ratione reipublicae bono propisci, C. ita ut alia via non suppetat N. Si enim easus hic continget, in negotiis praesertim mixtis, possent principes ejusmodi incommoda rom. pontifici patefacere, qui pro sua in bonum universale sollicitudine, si rem ita esse compererit, prout dubio sanctiones ecclesiasticas, ubi id poscerent rerum adjuncta, aut tollet, aut mitigabit, prout semper praestit s. Sedes, qui opus sit indebitam sibi arrogare auctoritatem, ut aulici contendunt.

Juverit gravissimum hoc argumentum absolvere verbis quibus utebatur s. Hilarius Pictaviensis in lib. contra Auxentium: « Miserari licet nostrae atatis labore, et praesentium temporum stultas opiniones ingemiscere, quibus patrunculari Deo humana creduntur, et a tuenda Christi Ecclesiam ambitione seculari laboratur » (2).

Dei habent, licet forte valeant apud eos apud quos quidquid lubet licet, et qui Ecclesiam oderunt, eaque principiis secularibus libenter in omnibus subiectum: confusione passuri in magno illo die, cum ad judicandum eos venient, cujus sponsam hic contempserunt, et injury affecerunt. » Cf. *Ménor. cathol.* Févr. 1826.

(1) Ut fere omnes principes acatholici Germania, cuius rei praeceps habent documenta quae possem hic exhibere, nisi ageretur de re notissima; quo fit ut catholica Ecclesia sub principiis protestantibus hac de causa per plurimum vexetur, veretur episcopi, ac in universum religionis ministri, ut constat ex publicis ephemeredibus, praesertim vero ex *l'An de la religion*.

(2). N. 5. opp. ed. Maur. tom. II. col. 594. Veron. 1750.

SECTIO POSTERIOR

DE ROMANO PONTIFICE.

autem qui ipsum impugnarunt sunt acatholici omnes qui vires omnes suas ad illud labefactandum nullo non tempore exercerunt.

Quaecumque de hoc capite dicturi sumus revocari facile possunt ad primatum quem Christus Ecclesie institutor et auctor contulit super hanc Ecclesiam suam Petro; ad successionem in hoc primatu; ad hujus primatus naturam; ad illas denique dotes ac prerogativas quibus eum Christus instructum ac insitum voluit. De his proprieta singulatim, ea qua-

clesiam romanam et ecclesias ceteras incalcent; quoniam si Christus Dominus primatum ex officio proprium alicius episcopi institut in Ecclesia catholica, qui semper perdurare debet; et hunc primatum hereditaverit episcopos romans, illico consequitur Ecclesiam catholicam coarctari ad solam Ecclesiam obedientiam romanam; et concilia, doctrinam ac traditiones illius Ecclesiae obsignatas esse auctoritate totius mundi christiani. Id ipsum patet ex immensi omnium haereticorum et schismatistarum furore adversus ejusmodi primatum a quo contriti sunt.

(1) Verissime card. Bellarmine in prefat. in libros de summo pontifice, n. 2. scripsit: « De qua re agitur, cum de primatu pontificis agitur? Brevisse dicam, *De summa re christiana*. » Quod ex recentioribus pariter agnoscit, et professus est inter anglicanos Guill. Palmer Oxoniensis, dum in op. sepius citato par. 7. de rom. Pontifice, cap. I. vol. II. p. 477. assere non dubitat: « Doctrinam de primatu episcopi romanum in Ecclesiam universalem cardinem esse circa quem reliquæ omnes volvuntur controversiae quæ inter Ec-

per nos fieri poterit diligentia, pertractandum erit, non modo contra acatholicos, verum etiam adversus catholicos non paucos, qui quamvis primatum divino jure admittant in Ecclesia, ipius tamen vim extenuare, quoad ejus fieri potuit, saegerunt, ut vix illum ad purum nomen non redegerint.

CAPUT I. *De Petri primatu.*

Capitis nomine, in subjecta de qua agimus materia, significatur primatus honoris seu præminentiae et jurisdictionis. Qui contendunt Christum instituisse Ecclesiam acephalam seu sine capite, insificant Servatorem nostrum alicui peculiari individuo primatum illum contulisse; ex quo inferunt nullum a Christo caput Ecclesiae fuisse præfectum. Alii vero existimant hunc saltem primatum immediate alicui individuo non fuisse a Christo collatum, sed universam Ecclesiam, quæ proinde potest illum per quemlibet exercere, eum ex uno in alium transferendo (1). Nos vero catholici asserimus Christum tum præminentiam ac jurisdictionis primatum instituisse in Ecclesia, seu caput ei præfecisse et quidem in peculiari individuo, nempe Petro; tum hunc ipsum primatum hand immediate Ecclesiae, sed immediate Petri personæ contulisse. Quæ ut ex ordine evincamus sit

PROPOSITIO I. — *Christus contulit Petro primatum honoris et jurisdictionis in universam Ecclesiam, cui propterea cum caput præfecit.*

Christus Petro primatum contulit non solum ordinis seu honoris ac præminentiae, sed vera jurisdictionis in universam Ecclesiam suam, adeoque Ecclesie sua caput illum constituit; si super ipsum suum se promisit aedificaturum Ecclesiam, et claves regni cœlorum se ei datum pollicitus est, ac re ipsa utrique promisso stetit, eidem soli credens pascendum seu regendum universum gregem suum. Januero duo priora constant ex Matth. XVI. Cum enim interrogasset Christus discipulos suos: « Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit: Tu es Christus, filius Dei vivi. Respondens autem Jesus dixit ei: beatus es, Simon Barjona: quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cœlis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni cœlorum. Et quodcumque ligaveris super terram erit ligatum et in cœlis: et quodcumque solveris super terram erit solutum et in cœlis. » Postremum vero, seu promissi solutionem exhibit s. Joannes, cap. XXI. illis verbis, quibus Christus redivivus Eundem Petrum affatus est: « Pasce agnos meos.... pasce oves meas. »

Porro in priori testimonio Christus Petro sub genina fundamenti et clavium metaphora aperte significat se eidem supremam potestatem collaturum, eaque suum constitutum vicarium in Ecclesia visibili a se paulo post ædificanda. Quod enim est fun-

(1) Tale est systema Richerianum, Jansenianum, Febronianum, etc. ut paulo post videbimus.

damentum in cœmentito ædificio, erit Petrus in ædificio spirituali, nempe Ecclesia. Ast vero fundamentum illud est quod universum ædificium sustentat ac regit, ergo et Petrus ille erit ex Christi institutione cui omnis in Ecclesia potestas, omnis legum vis tanquam firmo fundamento inniti debent. Quod non minus aperte patet ex altera clavium metaphora, qua in eodem testimonio usus est Christus. Etenim penes omnes gentes, præsertim vero hebreos, receptum est, ut claves alicui conferantur tanquam insigne aut symbolum potestatis in domum aut civitatem cuius claves traduntur, ut non pauca loca Scripturarum parallela confirmant (1). Cum itaque Christus Ecclesia sue claves Petro se daturum promiserit, consequens est promisso hoc ipso Christum, se eum constitutum principem supremum totius Ecclesie cum potestatis plenitudine quodecumque solvendi ac ligandi, seu constituendi leges, subditos obligandi ad ipsas observandas, puniendo transgressores, effundique quidquid ad Ecclesia ipsius bonum et utilitatem pro locorum, temporum, personarum ac rerum adjunctis ipse conferre judicaverit (2).

Nec minus luculenter patere promisse potestatis collationem apud Joannem loc. cit., verba ipsa significant quibus Christus non unam aut alteram gregis sui partem, sed gregem suum plane universum eidem pascendum commisit, seu universam Ecclesiam, quæ ex agnorum et ovium collectione coalescit. Ne quis vero arbitraretur officium dñntaxat ministeriale prebendi cibum agnis et ovibus Christum Petro conferre voluisse, præter vocem *pōste*, quæ proprie significat *pōscere* seu *cibā*, aliam vocem addidit v. 16. dicens:

(1) Cf. Jahn: *Archæologia biblica*, Vien. 1814. § 57. ubi scribit: « Claves ex metallo confectæ, non erant nisi potentioribus et nonnumquam ansa eburnea ornatae. Clavis hujus generis aëvo monachia hebraica a dispensatore domus regie tanquam insigne munericum, in humero gestabatur. » Sane Isa. XXII. 22. legitimus de Eliacim filio summi sacerdotis Heleia: « Et dabo clavem domus David super humerum ejus: et aperte, et non erit qui claudat; et claudet, et non erit qui aperte. » Quin et supra Christi potestas, Apoc. III. 7. eodem clavium symbolo designatur: « Hec dicit sanctus et verus qui habet clavem David » Cf. Calmet in loc. cit. Isaæ.

(2) Juverit ad confirmandum quod diximus de supra potestate Petro a Christo promissa sub gemina *pōste* et *clavium* metaphora, expositionem in medium afferre hominem profecto minime suspecti, judæo-increduli Salvador, qui in op. cit. *Jesus-Christ et sa doctrine*, tom. I, lib. II. chap. 1. p. 523. hæc in rem nostram habet: « D'abord au sujet du nom et des élés de Pierre, à qui les trois listes des apôtres rapportées par les Evangiles accordent toujours le premier rang... L'attribution qui lui fut faite par Jésus du mot syriaque *kēphas*, signifiant *pierre*, répondait à une double métaphore: à la fermeté de son âme, que le langage poétique de nos jours aurait comparée, dans le même esprit, à un rocher et à cette circonstance, qu'il se présentait au maître de Nazareth comme son premier défenseur, puis en confessant le premier sa qualité de Christ, il avait mérité de passer pour la pierre fondamentale de l'église de Jésus et d'être chargé des élés symboliques. Dans le nouvel ordre d'idées, la signification ajoutée à ces élés comportait non-seulement le droit d'approuver et de désapprouver ce qu'il fallait faire ou ne pas faire, mais le droit d'ouvrir ou de fermer du même coup aux prosélètes et aux disciples, selon l'exigence des cas, les portes actuelles de l'association et le passage aux félicités de la résurrection prochaine. Loin de chercher leur origine dans les coutumes des Romains ou chez toute autre nation, ou doit-la demander à la patrie des fondateurs de l'institut chrétien. » Deinde refert textum cit. Isaæ.